

iskola

10

pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata

XXXV. évfolyam 2025. október

Hangból mondat, képből történet – differenciált beszédfejlesztés óvodától iskoláig

**Juhász Valéria: Beszédfejlődés, beszédfejlesztés
iskoláskorig: Megalapozott, tartalomba ágyazott,
komplex nyelvi fejlesztés eseményképpel óvodásoknak**

Bevezetés

A beszéd és a nyelv fejlődése az emberi élet egyik legösszetettebb, mégis mindennap tapasztalható folyamata. Már a születéstől kezdve olyan biológiai, kognitív, affektív és szociális tényezők kölcsönhatása befolyásolja, amelyek később meghatározóak lesznek a tanulási folyamat, a kommunikáció és a társas kapcsolatok tekintetében egyaránt. A gyermekek nyelvi fejlődése egyedi, tempója és módja gyermekenként nagy eltérést mutathat, mégis megjelennek olyan, a fejlődés szempontjából egy-egyének mondható tényezők, melyek a fejlődés pilléreinek tekinthetők. A nyelvi fejlődést viszont számtalan olyan tényező is befolyásolhatja, melyek a gyermekek szocioökonómiai státuszából, egyéni fejlődési eltérésből, vagy akár a beszélt nyelv sajátosságából adódhatnak.

Ebben a sokrétű szakmai-társadalmi kontextusban kap kiemelkedő jelentőséget Juhász Valéria kötete, a *Beszédfejlődés, beszédfejlesztés iskoláskorig: Megalapozott, tartalomba ágyazott, komplex nyelvi fejlesztés eseményképpel óvodásoknak*, amely a nyelvi fejlődés állomásait és az ehhez kapcsolódó fejlesztési lehetőségeket mutatja be átfogó, tudományosan megalapozott, ugyanakkor gyakorlati szemlélettel. A könyv egyaránt tekinthető kézikönyvnek, módszertani segédletnek és kreatív feladattárnak, amely hidat képez az

elméleti háttér és a mindennapi pedagógiai munka között.

A kötet megszületése hosszú éveken át tartó kutatói, oktatói és fejlesztői munka gyümölcse. Juhász Valéria a beszédpercepció és -produkció, a nyelvi fejlődés és fejlesztés kérdéseivel korábban is kiemelten foglalkozott, oktatói és kutatói munkája során szívügyének tekintette a korai fejlesztés elméleti és gyakorlati támogatását.

A kötet elméleti megalapozottsága

A kötet világos, tematikus szerkezetben tárja fel a nyelvi fejlődés főbb állomásait. Már a bevezető fejezetekben hangsúlyt kap a beszédfejlődés általános törvényszerűségeinek áttekintése, a beszédfejlesztés és az olvasástanulás kapcsolata, a fonológiai és morfológiai tudatosság, a szókincs fontossága. A szerző külön fejezetet szentel a megkésett fejlődés problémakörének és a beszédhibáknak, rámutatva, hogy a korai felismerés és beavatkozás kulcsszerepet játszik a gyermek további tanulási útjában. Ehhez a korai felismeréshez értékes áttekintést ad az elérhető mérőeszközökről és azok sajátosságairól egyaránt. Már ezen a ponton is kiemelendő, hogy a szerző a tudományos és szakszerű bemutatást számos példával ötvözi, így ezen fejezetek nagymértékű támogatást nyújthatnak azon

szülők számára is, akik elveszettnek érzik magukat gyermekük óvodai, vagy az óvoda-iskola átmenet során megjelenő vizsgálataiban (pl. SZÓL-E?, DIFER mérések). A tesztek által mért területek áttekintésén túl a szerző a vizsgálatok során megjelenő feladattípusokat és az azokhoz kapcsolódó példákat is szemlélteti.

A kötet további erőssége az interdiszciplináris szemlélet. Olyan tényezőket is figyelembe vesz, melyek esetenként háttérbe szorúlnak a mindennapi óvodai diagnosztika során, melyekhez egyéb szakemberek bevonására lehet szükség, viszont szervesen összefüggnek a gyermek beszédfejlődésével. A szerző a nyelvészet, pszichológia, pedagógia és neurológia eredményeit egyaránt felhasználja. Ezeket a tudományos eredményeket nem elszigetelten tárja az olvasó elé, hanem példák illusztrálva, közérthetően integrálja a szövegbe. A beszédfeldolgozás kognitív mechanizmusainak magyarázata, a fonológiai tudatosság és a munkamemória kapcsolatának bemutatása olyan háttértudást nyújt, amely segíti a pedagógusokat és a szülőket abban, hogy mélyebben értsék a gyermekek nyelvi nehézségeinek hátterében meghúzódó okokat.

A szerző külön fejezetet szentel a verbális munkamemória elméleti és gyakorlati fontosságának, és kiemeli a hallásdiagnosztika fontosságát is. A beszédprodukció és -percepció komplexitását és ezáltal a kötet globális szemléletét remekül alátámasztja, hogy a nyelvi fejlettség kapcsán bevonásra kerül a számolási képesség nyelvi vetülete és annak mérési lehetőségei, valamint az elsajátítási motiváció jelentősége is. A szerző ezzel is alátámasztja a nyelvi képességek komplexitását, kognitív és affektív területekkel való szoros kapcsolatát.

A kötet módszertani és gyakorlati értéke

A hazai szakirodalomban ritka az olyan átfogó munka, amely a tudományos megalapozottság mellett ennyire gazdag

módszertani eszköztárat is kínál. A kötet legnagyobb erőssége a tudományos alaposság és a gyakorlati alkalmazhatóság ötvözése. A szerző nem elégszik meg azzal, hogy bemutassa a fejlődési szakaszokat: minden fejezetben konkrét gyakorlatokat és példákat kínál arra, hogyan lehet ezeket a pedagógiai gyakorlatban felhasználni mindamellett, hogy a pontos diagnosztikai eljárást is bemutattja. Ez adja a kötet hiánypótló jellegét.

A könyv különlegessége az eseményképes feladatrendszer. A szerző nem adaptált feladatsorok mentén építkezik, így kulturális vagy nyelvi kötöttségek nem jelennek meg. Juhász Valéria munkája a magyar nyelv és kultúra sajátosságaihoz illeszkedik, annak mérési hagyományát figyelembe veszi, viszont a mindennapi intézményes fejlesztési gyakorlaton túlmutat, így különösen releváns a hazai gyakorlat számára.

A kötethez kapcsolódó eseményképek nem pusztán illusztrációk, hanem narratív eszközök, amelyek lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy történeteket alkossanak, kapcsolatokat keressenek és kreatívan használják a nyelvet. Az eseményképekre épülő módszertan kiemelkedő, a képek által biztosított vizuális támasz segíti a gyermeket abban, hogy szavakat, szókapcsolatokat, mondatokat vagy akár történetet kapcsoljon élményszerű helyzetekhez. Ez a megoldás nemcsak a nyelvi készségeket, hanem a gondolkodás rugalmasságát és a kreativitást is fejleszti.

A feladatok didaktikai íve tudatos: az egyszerűbb hangdifferenciálós gyakorlatoktól a komplex szövegalkotási feladatokig vezet, miközben folyamatos sikerélményt biztosít a gyermek számára. Ez a fokozatosság kulcsfontosságú a motiváció fenntartásában, illetve a differenciált fejlesztés megvalósításában. A tudatos ívet viszont szabadon is alkalmazhatjuk, a szerző nem tesz megkötést a feladatok sorrendisége és időtartama kapcsán. Így, a feladatok ismeretében, szabadon gyakorolhatók a beszéd-percepcióhoz és -produkcióhoz kapcsolódó gyakorlatok akár foglalkozásba ágyazva, akár otthoni tevékenység közben.

Összegzés

A *Beszédfejlődés, beszédfejlesztés iskoláskorig* című kötet egyszerre elméleti és gyakorlati jelentőségű munka. Értéke abban rejlik, hogy a szerző a tudományos háttérrel minden esetben világos pedagógiai célokkal kapcsolja össze. A könyv nem pusztán segédlet, mely jógyakorlatokkal látja el az olvasót, hanem arra is választ ad, hogy kiknek, miért és hogyan érdemes célzott fejlesztésen részt venni. Az eseményképek, melyek a kiadó honlapjáról letölthetők, akár színes, akár fekete-fehér (ezáltal akár színezhető) változatban alapként szolgálhatnak a differenciált fejlesztéshez, így a módszer nemcsak hátránykompenzációra, hanem tehetséggondozásra is lehetőséget ad.

Ajánlható minden pedagógusnak, logopédusnak, fejlesztőpedagógusnak és szülőnek, aki szeretné jobban megérteni a nyelvi fejlődés folyamatát, és gyakorlati segítséget keres a gyermekek támogatásához.

Összességében Juhász Valéria munkája kiváló példája annak, miként lehet ötvözni a tudományos igényességet és a pedagógiai kreativitást. Hiánypótló munka, mely egyszerre képes átfogó képet adni a gyermekek fejlődéséről, diagnosztikájáról, fejlesztési lehetőségeiről, és mindemellett közvetlenül használható eszközt kínál.

Támogatás

A Bolyai János Kutatási ösztöndíj támogatásával készült (BO/00694/25/2).

Juhász, V. (2025). *Beszédfejlődés, beszédfejlesztés iskoláskorig: Megalapozott, tartalomba ágyazott, komplex nyelvi fejlesztés eseményképpel óvodásoknak*. JGYF Kiadó.

Kiss Renáta

SZTE Neveléstudományi Intézet
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák
Kutatócsoport